

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ Й ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА
ЖУРНАЛІСТИКИ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ТА МЕТОДИКИ ЇЇ
ВИКЛАДАННЯ**

**ЕТНОКУЛЬТУРНА СПЕЦИФІКА В ПОЕТИЧНИХ ТЕКСТАХ
КАНАДИ ТА ЗАСОБИ ЇЇ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: студентка 6 курсу
251м групи
Спеціальності 014.02 Середня освіта
(Мова і література англійська)
Горбачова Олена Юріївна
Керівник: доктор філологічних наук,
доцент
Белєхова Лариса Іванівна

Херсон – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ СПЕЦИФІКИ ПОЕТИЧНИХ ТЕКСТІВ.....	6
1.1. Поняття «етнокультурна специфіка.....	6
1.2. Наукові підходи до вивчення етнокультурної специфіки.....	9
РОЗДІЛ 2. ЕТНОКУЛЬТУРНА СПЕЦИФІКА КАНАДСЬКИХ ТЕКСТІВ.....	13
2.1. Канадські віршовані тексти у контексті світової поезії.....	13
2.2. Домінантні риси Канадських поетичних текстів	21
2.2.1. Етнокультурні словесні образи Канадської поезії	27
РОЗДІЛ 3. ЗАСОБИ І СПОСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ СПЕЦИФІКИ.....	34
3.1. Символіка кольору.....	34
3.2. Словесні поетичні образи як засоби втілення етнокультурної специфіки	42
ВИСНОВКИ.....	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	50

ВСТУП

Вкінці ХХ — початку ХХІ століття мовознавчі дослідження були спрямовані на розширення міжгалузевих зв'язків та на обґрунтування так званого «лінгвістичного експансіонізму» (О. Кубрякова), який постає в активізації інтегративно-диференційних процесів у мові та культурі, у зв'язку лінгвістики з іншими сферами знання й духовної діяльності людини. Зосередження уваги дослідників на вивченні вербального наповнення концептуальної мовної картини світу сприяє розширенню уяви про структурно-семантичний обсяг національної мови, висуває когнітивний аспект на перший план в осмисленні історичного досвіду нації. Довкілля, внутрішній світ людини, всесвіт у їхньому конкретному знаковому виявах нині стають об'єктом когнітивної лінгвістики, якій підпорядковані власне лінгвокультурологічний та лінгвокогнітивний підходи щодо аналізу складників феномена культура.

Канада залишається сферою дослідження, яка породжує ідеї навколо себе, повертаючись і водночас рухаючись далі від колоніального контексту Співдружності та імперії, створюючи хибну опозицію між поглядом на Канаду зовні та зсередини, відділяючи глобальне від місцевого так само, як і раніше. Постколоніальне у цьому прочитанні, здається, наголошує на колоніальному, як на домінуючій структурі для побудови ідеї Канади. Також, у такому тлумаченні такий аспект, певною мірою, завжди тягне дискусії навколо Канади у одному напрямку, до стрижневого питання про колоніальний статус канадської літератури зі всіма супутніми дискусіями про впливи колонізації як на сучасному етапі, так і в історичному контексті.

Актуальність теми обумовлена посиленою увагою до феномена культури, способів актуалізації етнокультурної інформації та лінгвокогнітивних механізмів її втілення в поетичних текстах.

Актуальність роботи зумовлюється також загальним спрямуванням когнітивної поетики на виявлення й пояснення когнітивних механізмів створення особливого естетично-емоційного ефекту поетичними формами. Розкриття когнітивно-семіотичних механізмів формування символіки колоронімів в поетичному тексті, етнокультурні словесні образи й виявлення їхніх комунікативно-функціональних особливостей сприяє визначенню специфіки образної картини світу в сучасній канадській поезії

Метою роботи є дослідження етнокультурної специфіки в поетичних текстах Канади та засоби її вербалізації, виявлення способів символізації кольору у словесній тканині поетичних текстів сучасних канадських поетів.

Зазначена мета передбачає виконання наступних **завдань**:

- запропонувати визначення «етнокультурна специфіка»;
- визначити наукові підходи до вивчення етнокультурної специфіки;
- виявити семантичні та синтаксичні особливості художніх порівнянь в англійськомовних віршованих текстах канадської поезії з метою розробки їх класифікації та моделювання функціонально-семантичного поля;
- окреслити коло домінантних рис поетичних творів Канади;
- розкрити етнокультурні словесні образи Канадської поезії (архетипи, етнореалії);
- з'ясувати символіку кольору та визначити поетичні образи як засоби втілення етнокультурної специфіки англійськомовної канадської поезії.

Об'єктами дослідження є етнокультурна специфіка поетичних творів Канади

Предметом дослідження постають засоби та способи вираження етнокультурної специфіки у поетичних творах Канади.

Матеріалом дослідження слугують текстові фрагменти з художніх творів, відібраних шляхом суцільної вибірки з віршованих збірок канадської поезії, представлених в антологіях англomовної поезії, канадських поетичних збірках та електронних ресурсах Інтернет.

Використання комплексної **методики дослідження** обумовлено метою та завданнями кваліфікаційної роботи і передбачає залучення як загальнонаукових, так і власне лінгвістичних методів дослідження. У процесі роботи над фактичним матеріалом використовується метод суцільної вибірки; метод структурно-семантичного аналізу, методи компонентного та тезаурусного аналізу, які уточнюють змістово-сміслові та символічні значення словесних знаків, що об'єктивують художнє порівняння у поетичному тексті.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження вбачається у тому, що вперше було здійснено дослідження етнокультурної специфіки в поетичних текстах Канади через аналіз засобів її вербалізації на матеріалі англomовних віршованих текстів канадської поезії; визначено і описано домінуючі риси канадського поетичного слова, символіку кольору, етнореалій та архетипних образів.

Апробація здійснена у статтях та тезах, опублікованих у Студентському Альманаху та виступах на засіданні кафедри.

Публікації:

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ СПЕЦИФІКИ ПОЕТИЧНИХ ТЕКСТІВ

1.1. Поняття «етнокультурна специфіка»

Людська цивілізація ніколи не була чимось збагненним чи всеосяжним. Існували і продовжують існувати окремі суспільства, які істотно відрізняються одне від одного своїм соціально-економічним устроєм, політичним ладом, культурою, духовністю. Здебільшого, ці фактори не можна пояснити якимось одним принципом, оскільки більшість із них лежать у площині людської свідомості та міжлюдських стосунків.

Мовна картина світу як модельована сума інтелектуальних уявлень народу про буття є важливим компонентом національної культури, оскільки виступає уособленням чуттєвого відображення, світосприймання крізь призму раніше нагромадженого досвіду і його творче переосмислення. О. Місінкевич у своїй статті «Концепт культури як одиниця ментальної інформації у мовній картині світу» наводить висловлення Г. Колшанського. Він каже про те, що саме у мові можна знайти безкінечне розмаїття умов, у яких людина здобувала знання про світ — природні особливості народу, його історична доля, життєва практика, суспільний устрій, — усе те, що у певному видозміненому вигляді набуває символізму та є предметом національної культури [19, с. 1]. Згідно з дотримуваною у науковій розвідці позицією, мовна картина світу — це підсистема концептуальної картини світу.

У цій же статті авторка зазначає, що національно-мовна свідомість формує найглибші пласти картини світу, причому засобами різних мов по-різному змодельовано навколишній світ, створено моделі конкретних національних культур. Тобто мова слугує національно-специфічним

засобом її моделювання, своєрідним баченням і вираженням. Таке розуміння співвідношення мови, свідомості і культури має важливе методологічне значення [21, с. 1].

У своїй роботі І. Голубовська зазначає, що криза іманентно-семіологічного підходу до вивчення мови доводить слушність тверджень Е. Бенвеніста, який пророкував можливість створення нової лінгвістики на основі тріади термінів — мова, культура, людська особистість. Ю. Степанов, розглядаючи різноманітні образи мови у лінгвістиці ХХ століття (мова як система, мова як мова індивіда, мова як тип і характер, мова як структура, мова як член родини мов тощо), наводить узагальнене визначення мови, що склалося на кінець століття: мова як простір думки та дім духу [12, с. 18]. Саме в ракурсі такого розуміння В. Гумбольдт у своїй роботі «Мова і філософія культури» зазначає, що змістове наповнення поняття світогляду народу може отримати максимально широке витлумачення — як осмислення, переживання й оцінка світу тим чи іншим етносом, втілені в мовних національно-специфічних формах: мова є орган внутрішнього буття, навіть саме це буття, наскільки воно крок за кроком домагається внутрішньої ясності та зовнішнього втілення [13, с. 47].

Ю. Нікішенко зазначає, що загальне осмислення суспільного розвитку людини і цивілізації не може базуватися в наш час на концепції, в основу якої покладено лише один принцип. Необхідним є глибоке дослідження культури етносу, її структури та складників, оскільки саме в цій площині лежить відповідь на питання про шляхи та напрями розвитку людства [22, с. 92].

У своїй роботі Ю. Нікішенко називає поняття етнічної культури складним комплексом різнопланових явищ, які об'єднуються в систему інформативних зв'язків, діахронної передачі інформації [22, с. 95]. Відтак, процеси, що відбуваються в етнічній культурі на різних етапах

існування етносу, є ключовими для розуміння етнічної історії, а ключовою в останньому випадку є система зв'язків та стереотипів, з яких вибудовується етнічна культура [22, с. 95]. Тобто, на думку дослідника, стадіальність людського буття співпадає зі стадіальністю розвитку культури етносу, яка в даному випадку і є визначальною для розуміння багатьох соціокультурних процесів [22].

Отже, дослідження, присвячені теоретичній проблемі функціонування етносу та його культури, виділяють окремі структуроутворюючі чинники, що впливають на характер виникнення і розвитку культури, виділяють у ній загальноетнічні та локальні особливості, різнорівневі функції та способи функціонування. Зокрема, виділяються поняття, що відповідають стадіальним аспектам розвитку культури етносу, а також складники, що формують характер та специфічні риси культури народу на певних етапах етнічної історії. Це стосується також і наповнення поняття етнічної культури, яку вважають безпосередньо пов'язаною з етносом та його свідомістю.

Ю. Нікішенко визначає наповнення поняття етнічної культури, яку вважають безпосередньо пов'язаною з етносом та його свідомістю [22].

Під етнічною культурою А. Пономарьов розуміє успадкований комплекс соціальної практики та системи вірувань, традицій і звичаїв, що певним чином визначають спосіб життя етносу [23, с. 144]. Важливим є проникнення у внутрішню логіку етнокультурних процесів, оскільки саме там ховається справжній механізм їхнього функціонування й розвитку. Виявляється, що цей механізм спрямований на збереження етнічного ядра культури, навіть якщо для цього складаються несприятливі умови. Основою, яка стабілізує етнос і його культуру, є система традицій, що становить свого роду колективну пам'ять, котра акумулює етнокультурну інформацію поколінь. На основі

цього багато дослідників формують поняття національно-мовної моделі світу (НММС) [23, с. 145].

У дисертації І. Голубковської знаходимо визначення НММС — національно-мовної моделі світу як взаємодію колективної мовної свідомості, реального світу і мови як засобу репрезентації знання про світ призводить до формування особливого феномена — національно-мовної картини світу (національно-мовної моделі світу) [12, с. 34]. Мовні та культурні системи значною мірою відрізняються одна від одної, але існують семантичні й лексичні універсалії, що вказують на спільний поняттєвий базис, на якому ґрунтуються людська мова, мислення і культура... [10, с. 322].

1.2. Наукові підходи до вивчення етнокультурної специфіки

Сучасний етап розробки проблеми взаємозв'язку мови та культури, а саме вивчення особливостей мовної об'єктивації етнокультурної свідомості, свідчить про наявність декількох напрямів: етнолінгвістичного (М. Толстой), лінгвокраїнознавчого (Є. Верещагін, В. Костомаров), лінгвокогнітивного (Л. Белєхова), лінгвокультурологічного (В. Воробйов, І. Голубовська, В. Маслова, Ю. Степанов, В. Телія) та лінгвосеміотичного (Н. Слухай, М. Єлісова, О. Петриченко, О. Самусенко) [11, с. 3]. Далі в цій же статті визначено актуальність дослідження етнокультурної специфіки, що здебільшого обумовлена посиленою увагою до феномена культури, способів актуалізації етнокультурної інформації та лінгвокогнітивних механізмів її втілення в поетичних текстах.

В основі формування етнічної свідомості та культури як регуляторів поведінки людини дослідники виділяють як вроджені фактори, та й ті, що набуваються у процесі соціалізації — культурні

стереотипи, які засвоюються у процесі соціалізації людини та з того моменту, як людина починає ідентифікувати себе з певним етносом, певною культурою та усвідомлювати себе їх елементом [11, с. 3].

О. Селіванова у своїй термінологічній енциклопедії наводить таке визначення поняття стереотипу.

Стереотип — це детермінована культурою, упорядкована й фіксована структура свідомості, що відбиває фрагмент картини світу як результат пізнання дійсності певним угрупованням і є схематизованою стандартною ознакою, матрицею предмета, події, явища [25, с. 579].

Дослідженням стереотипу займаються вчені різних галузей знання: соціологи, психологи, когнітологи, етнографи, лінгвісти, етнолінгвісти, етнопсихологи та етнопсихолінгвісти (У. Ліппманн, І. Кон, Г. Тяжфел, Ж. Коллен, Ю. Апресян, Є. Бартмінський, В. Рижков, Ю. Сорокін, Ю. Прохоров, С. Королев, П. Шихирев, О. Міхеєв, Л. Белехова, В. Красних, С. Толстая, Т. Стефаненко, С. Силинський, Г. Батигін та інші).

У результаті таких різнобічних досліджень визначено, що в основі формування стереотипу є психологічна звичка людини повертатись до багаторазово повторюваних ситуацій і власних реакцій на них, що фіксується у свідомості у вигляді автоматичних стандартних схем і моделей мислення, а також прагнення звести різноманітність світу до небагатьох категорій і тим самим полегшити собі сприйняття, розуміння й оцінку. Вербалізовані стереотипи втілюють суспільний досвід людей і відображають спільне й повторюване в їхній повсякденній діяльності [11, с. 6]. Тут же знаходимо твердження, що механізм виникнення стереотипів зумовлений потребами збереження, передачі й акумуляції соціокультурної інформації, відбору найбільш значимих фрагментів в умовах її постійного оновлення. Особливу увагу становлять етнічні стереотипи, що виконують функції стабілізації й ідентифікації

угруповання як єдиного етносу, акумуляції й систематизації його соціокультурного й історичного досвіду, трансляції знань носіїв певної мови від покоління до покоління, захисту групових інтересів, своєрідності національної культури в умовах міжетнічних контактів тощо [11, с. 6].

В поетичних текстах завжди містяться словесні поетичні образи, що повторюються. За словами Л. Белехової, з якою погоджується у своїй статті Н. Воробей ці усталені, стереотипні образи слугують комунікативними віхами, контактними точками, які сприяють розумінню поетичного текста, що пояснюється їх укоріненістю в поетичній свідомості як поета, так і читача [9, с. 312].

Стереотипні словесно-поетичні образи — це колективне свідоме, що формує поетичну традицію. Такі образи є контекстуально вільними, оскільки укорінені не у тексті, а в образному просторі поезії. Підґрунтям виникнення та розуміння за Л. Белеховою таких образів є прототипові концептуальні схеми, які відображають типові уявлення й знання про предмети, явища й події реального й уявного світу. Стереотипи побудовані за усталеними поетичними формулами, що відображають синкретичне, аналогове й асоціативне поетичне мислення [6, с. 56].

Досліджуючи образний простір поезії Л. Белехова поділяє стереотипні образи на

- універсальні,
- культурно-специфічні,
- авторські [6, с. 63]

Ядром стереотипного словесно-поетичного образу Н. Воробей виділяє культурему, тобто згорнута формула, зміст культурного коду конкретної спільноти людей, одиниця культурної інформації [9, с. 63]. В цій же статті культурема визначається як така, що відображає

культурно-специфічні особливості мислення та соціальну поведінку народу, що становлять культурні стереотипи певного народу. Тобто культура є ментальною одиницею, яка вербально втілюється в лінгвокультурі [9, с. 64]. Лінгвокультура ж визначається В. Воробйовим та Н. Воробей як комплексна міжрівнева одиниця, діалектична єдність лінгвістичного та екстралінгвістичного змісту, яка є більш глибокою одиницею, ніж слово [9].

РОЗДІЛ 2

ЕТНОКУЛЬТУРНА СПЕЦИФІКА КАНАДСЬКИХ ТЕКСТІВ

2.1. Канадські віршовані тексти у контексті світової поезії

XIX-XX ст. — час бурхливого розвитку всіх сфер художньої культури, при цьому їх співвідношення і роль зазнали істотних змін. На перший план висувається література, XIX сторіччя називають її золотим віком — як за сузір'ям імен у всіх жанрах, так і за різко зростаючим впливом на суспільство [7, с. 15]. Завдяки технічному прогресу в поліграфії, збільшенню тиражів і здешевленню друкарської продукції вона стала доступною досить широким верствам населення. З іншого боку, розвиток освіти і підвищення рівня письменності підвищили попит на книгу. Якщо раніше вона була доступна лише вузькому прошарку аристократії і дуже багатих підприємців, то на кінець сторіччя вона з'явилася в оселі кожної письменної людини [10].

Змінився і сам письменник, його суспільне становище. Літераторство перетворилося у професію, у автора з'явилася можливість пером заробляти на життя. Бурхливі події початку сторіччя залучили письменників в гущу подій. Ф. Стендаль воював в армії Наполеона, Д. Байрон брав участь в грецькому повстанні проти турок, Ш. Петефі загинув, воюючи проти карателів Миколи I, Л. Толстой обороняв Севастополь, Е. Золя активно втрутився у справу Дрейфуса. [7, с. 20]. Літератор починає усвідомлювати, як ніколи раніше, свою відповідальність за виховання суспільства. Тема поет і громадянин проходить червоною ниткою не тільки в поезії [7, с. 20].

Як і у всій культурі, в літературі відбувається не тільки бурхливий розвиток національних літератур, але й формування світової літератури. Цьому особливо сприяв розвиток художнього перекладу. Про те, що складається всесвітня література, яка не належить окремим націям, а

всьому людству, говорили вже сучасники. Так, у поетичній мініатюрі під символічною назвою «Світова література» І. Гете наголошував, щоб всі народи світу, живучи під одним небом, втішалися радістю загальних здобутків [10].

Розвиток художньої культури проходив під знаком боротьби і послідовної зміни різних стилів та напрямків. Всі ці художні стилі, історично змінюючи один одного, але часто і співіснуючи, знайшли вираження у всіх видах мистецтва, але насамперед — в літературі.

Канада асоціюється у нас з різними прекрасними речами, такими, як хокей, зручні пуховики або гладь озер, але рідко — з літературою або вже тим більше з поезією. Незважаючи навіть на великого Леонарда Коена. Тим часом літературна ситуація в Канаді воістину унікальна. Здається, ніде в світі дві рівновеликі і при цьому різко антагоністичні літературні традиції, англійська і французька, чи не співіснують на рівних [26].

Канадська поезія надзвичайно різноманітна. Спершу це була усна творчість корінного населення — ескімосів та індіанців, яка передавалася із покоління в покоління. Поезія англійською мовою з'явилася в кінці 80-рр. XVIII ст. Сучасна канадська англійська поезія представлена творчістю місцевих поетів та емігрантів з інших країн. Головними темами є теми природи, людини в природі, соціальних проблем, взаємовідносин між людьми.

Канада залишається сферою дослідження, яка породжує ідеї навколо себе, повертаючись і водночас рухаючись далі від колоніального контексту Співдружності та імперії, створюючи хибну опозицію між поглядом на Канаду зовні та зсередини, відділяючи глобальне від місцевого так само, як і раніше. Постколоніальне у цьому прочитанні, здається, наголошує на колоніальному, як на домінуючій структурі для побудови ідеї Канади. Також, у такому тлумаченні такий

аспект, певною мірою, завжди тягне дискусії навколо Канади у одному напрямку, до стрижневого питання про колоніальний статус канадської літератури зі всіма супутніми дискусіями про впливи колонізації як на сучасному етапі, так і в історичному контексті [26]. Такий підхід є значною мірою обмеженим та недосконалим. Не всі твори канадської літератури обов'язково несуть у собі відбитки колоніального минулого країни, якщо воно насправді є минулим, а також не всі твори відбивають сміливий погляд на постколоніальну Канаду. Більше того, дискусії навколо Канади-колонії, минулої чи сучасної, не ведуть так просто до змін у канадських дослідженнях літератури чи інших у контексті певних глобальних чи всесвітніх умов постколоніалізму, якщо є наміри зрозуміти Канаду як постколоніальну державу [26]. Постколоніальний підхід, якщо він є тим, чим він є, не розвивався і не розвивається через покоління і час так плавно, як нас змушує думати сам термін. Поняття не може і не повинно використовуватись задля підкреслення різниці. Канадська історія у будь-якому аспекті є більш складним, загадковим та множинним явищем, а канадці не щойно прийшли до постколоніального стану після тривалих десятиліть мороку в національній історії. Нація не просто витіснила колонію, і саме тому ми говоримо про постколоніальну Канаду як унікальне явище у всіх аспектах дослідження. Таким чином, питання місця літератури Канади у сучасному постколоніальному дискурсі і досі залишається проблемним. Більше того, канадський рівень є своєрідною пропущеною ланкою, що утримує місце між старим імперським та новим світом [26]. Більшість останніх досліджень статусу Канади як колонії поселенця-загарбника доводять цей факт.

Тлумачення Канади як постколоніальної держави вимагає певної конкретизації та пояснення. Це не означає заперечувати, що історія Канади та те, що називають психологічними відгуками колоніального минулого, не є однаково реальними й важливими [6, с. 3]. Деякі частини

Канади, особливо на Заході, досі відчувають себе колонізованими. Не потребує підтвержень те, що Канада ніколи не відчувала себе у центральній позиції ні в культурному, ні в політичному аспекті. Канадська дослідниця Л. Хатчеон цитує Бгараті Мухерджі наступним чином. Вона завжди відчувала суть маргінальності. Чи то індійський, нігерійський, ямайський, австралійський чи канадський письменник, кожен знає, як бути людиною з провінції. Він знає, як бути знеціненим та віддаленим від світового центру [18]. Проте це не означає ототожнювати не корінний канадський досвід колоніалізму, а отже і постколоніальний, з африканським, індійським тощо. Дослідники скоріше поспішають, називаючи Канаду культурою третього світу, а значить, постколоніальною. Вірогідно, за ними стоїть відома заява М. Лоуренс, що канадські письменники належать до третього світу, адже вони мусили знайти свої власні голоси та виписувати те, що є істинним, в обличчі безмежного культурного імперіалізму [8, с. 17]. Тоді як істинним та очевидним є те, що канадські літературні моделі залишилися британськими і, останнім часом, американськими, існує відчуття, що є щось і тривіальне стосовно досвіду третього світу, і перебільшене по відношенню до канадців [8, с. 18]. Звісно, Канада з політичної точки зору була колонією, проте наслідки того минулого для білошкірих не корінних письменників сьогодні значною мірою різняться від наслідків для митців у Африці, Індії тощо. Адже такою ж мірою відрізняється структурна домінація імперії, не згадуючи расову та культурну. Розвиток англоканадської літератури у 60-х роках, як вказує Н. Беснер, співпав з черговим етапом росту національної самосвідомості, а також із становленням постколоніальної культурної парадигми, що завершувала розпад британської імперії. Своєрідне канадське відродження 60-х років ХХ ст. хронологічно співпало з появою більшої кількості письменників-іммігрантів, а точніше в історію

були вписані раніше замовчувані імена тих, що характеризувалися класовою, статевою, расовою, етнічною відмінністю. За часом цей період співпав з початком впровадження офіційної політики мультикультуралізму у Канаді. Творчість саме цих письменників, до числа яких відносять М. Ондаатжі, О. Кларк, Н. Біссундат, Р. Містрі, Дж. Когаву, Д. Марлатт, Х. Ладу, М. Філіп та інших, розглядають з постколоніальної, а також мультикультурної точок зору. У цей період відбувається відхід від реалістичного традиціоналізму та полеміки навколо національного культурного самовизначення, що супроводжується пошуками способів художнього осмислення як історії Канади, так і західної цивілізації. У більш широкому культурному плані 1960-ті можна також розглядати з вигідної точки зору сьогодення, як один з найбільших за останні півстоліття сплесків національної самосвідомості у Канаді, а також підйому, що супроводжував подальший занепад імперії, постколоніальних позицій — культурних, політичних, ідеологічних — відображених та відтворених в усіх видах мистецтва. Канадська проза, починаючи з цього часу, розвивалася окремо від домінуючого впливу реалізму і закликів до національного бачення, надаючи перевагу формальному та стилістично більш витонченому заглибленню у все більш двоїсте розуміння канадської та західної історії (як серед інших дослідників зауважує Н. Фрай, канадська культура завжди концентрувалася на своєму минулому), а також втіленню ідей більш політичного та ідеологічного характеру [5]. Канадська дослідниця Л. Хатчеон характеризує постколоніалізм як один з концептуальних зсувів у літературознавстві останніх часів та вважає її складовою нової критичної парадигми, що наслідує ідею постструктуралізму про соціально-політичну зумовленість текстів культури та бере до уваги класову, національну, гендерну приналежність критика як фактор, що визначає переваги та обмеження

його інтерпретації художніх творів [5, с. 82]. Такий критичний підхід дозволяє аналізувати різні прояви маргінальності, якими характеризується Канада як внаслідок її місця у світовій культурі, так і з огляду на її поліетнічний склад. Висловлюючи своє занепокоєння стосовно терміна «постколоніальний» по відношенню до сучасних багатонаціональних та корінних культур Канади, дослідниця говорить, що, ймовірно, саме культури корінних народів слід вважати протидіючим постколоніальним голосом Канади [5, с. 172]. Звичайно, звернення до постколоніального як своєрідного імітування вже існуючих ідей, лозунгів, що дозволило б канадцям ігнорувати свої власні складнощі стосовно імперіалізму, було б некоректним тлумаченням терміна в даному контексті. Проте, більшою є небезпека, що канадці відмовляться визнавати, що можуть колись мати щось спільне з колонізованими народами будь-де. Якщо однією з центральних проблем постколоніальної теорії вважати діалектику батьківщини та закордону [7, с. 5], у випадку таких країн як Канада вона ускладнюється тим, що категорії батьківщини та закордону історично переплетені. Труднощі полягають у тому, щоб знайти баланс між національними особливостями та міжнародним розвитком. Особливо це стало актуальним після початку націоналістичних культурних рухів, що було важливим для інтернаціоналізації літератур англійською мовою. Іншими словами, проблема трактування канадської літератури в межах глобального теоретичного контексту залишається відкритою. А також постає питання, що стається, коли рідне чи національне стає глобально постколоніальним, навіть якщо воно таким ніколи не було у достатній мірі. Н. Фрай, висуваючи багато років тому головне канадське питання *Where is here?*, визначив місце Канади як абстракція, що виключає соціальний аспект [4, с. 112]. Це виключення соціально-політичного простору є провідним для імперських тлумачень колоніального

простору, що, у свою чергу, як ми бачимо, відродилося у сучасних формах канадської культури як чи гармонійно корінне, чи похвально космополітичне. Протягом тривалого періоду у канадському літературознавстві поняття регіонального та національного породжували активні дискусії про центр та периферію або центральну та маргінальну позиції, чи про те, як інтерпретувати місцеве та корінне у національному дискурсі. Коли дослідники почали говорити про постколоніалізм у канадському контексті, це не означало, що такого роду дискусії повинні просто перейти в аспект глобального проти місцевого. Якщо і потрібен був певний напрямок руху, то доцільніше було надати привілей місцевому над глобальним. Говорячи про постколоніалізм у канадському контексті, слід усвідомлювати, що сам конфлікт та напруга між теоріями про регіональне та національне не обов'язково повинні бути висвітлені через постколоніальний ракурс, скоріше має відбутися репозиція між цими поняттями [26]. Часткове або місцеве у національному контексті набуває певної сили у науковій праці. Формулювання регіонального, національного та інтернаціонального не лише пропонують ширші межі дослідження, вони є суміжними. У постколоніальному контексті постколоніалізм вселяє, а не перешкоджає появі стійкого відчуття особливого місця та виняткових історій. Все ж специфіка місцевого у Канаді вимагає більшого простору, регіональне не повинне зникнути для дослідників постколоніалізму. Навпаки, його слід розуміти як особливий та винятковий час, простір, місце та голос, які створюють глибший та важливіший осередок для дослідження. Слід наголосити, що у канадському контексті постколоніальний дискурс гармонійно поєднується з постмодерністським через постановку проблеми про національно-культурну самобутність та провінціальність [26]. Однак, якщо у першому випадку мова йде про загальні питання канадського історичного шляху та взаємодії з більш старшими

культурами, то у другому — робиться спроба усвідомлення та осмислення конкретного досвіду колонізації, статусу корінного населення та реалій поліетнічного суспільства. Просте питання, яке й досі часто порушують дослідники різних країн, чи є Канада постколоніальною, очевидно, веде до великої кількості глибоких, цікавих та більш складних питань про політику та канадську державу, етнічність та маргінальність, літературу та межі визначення. Очевидно, що Канада не є постколоніальною у будь-якому прозорому та недвозначному розумінні, а найбільша небезпека полягає у тому, що саме поняття постколоніальності у хибному тлумаченні вільно впливає та поширюється у сучасних дискусіях навколо канадської літератури, називаючи один очевидний контекст, і це призводить до однобічного прочитання історії культури в цілому та літератури зокрема, відносячи до певних категорій та груп критично відмінні та суперечливі поняття [26]. Отже, Канада не є винятково постколоніальною, адже формулювання має на увазі, що історія Канади — це лише простий наратив про її еволюцію після колоніального статусу, що залишає навколо безліч питань про висновки, зроблені вище. Більше того, сама ідея Канади, що випливає з питання про постколоніальність країни, є надто однозначною, монолітною, моноцентричною, монокультурною. Адже канадська культура значною мірою насичена різноманітністю, яка є надто очевидною, щоб уникати дискусій про неї або підпорядковувати під певні стереотипні погляди. До того ж поняття колонії та нації не виходять одне з одного, а Канада є різноманітною, її історія — неоднозначною та заплутаною, регіони — надто відмінні один від одного, і їх не можна тлумачити як колонії ще однієї чи іншої імперії. Невід'ємні елементи Канади як, наприклад, Перші Нації чи різні хвилі іммігрантів у кількох століттях ніколи взагалі не були канадськими, а значить, і преколоніальними [26]. Таким чином, постколоніалізм у

канадському контексті має багато проблемних та двозначних аспектів, починаючи з первісного питання, чи можна вважати Канаду постколоніальною взагалі, і продовжуючи всіма супутніми питаннями про центр і периферію у розбудові канадського літературного канону, про канадську ідентичність як історико-літературну проблему, про національне, постколоніальне, мультикультурне та глобальне у літературному процесі Канади тощо [26].

Після Другої Світової війни та розпаду Британської імперії Канада однією з перших відчула потребу власної ідентифікації. В авангарді становлення канадської культури був розвиток літератури, помітним явищем якої в кінці 1960-х – початку 1970-х стала творчість М. Етвуд. Саме в той час опубліковано її романи «Edible Woman» (1969) та «Surfacing» (1972). Відтоді одна за одною вийшли друком десятки інших книг, серед яких значущими є романи-дистопії: «Handmaid's Tale» (1985), «Oryx and Crake» (2003) та «The Year of the Flood» (2009), що вразили і шокували читача похмурих баченням авторки майбутнього людства. Твори письменниці стали темою для аналізу багатьох дослідників, зокрема, Дж. Вудкок, Ш. Грейс, М. Дворак, Ф. Дейві, К. Мойзан, Дж. Мосс та інших; в Україні творчість М. Етвуд досліджено у працях М. Воронцової А. Злобіної, В. Івашева, Н. Овчаренко, І. Прохорової, Л. Романчук та Ю. Жаданова. Зважаючи на широке коло порушуваних проблем, творчість М. Етвуд є невичерпною для досліджень в українському та західному літературознавстві.

2.2. Домінантні риси Канадських поетичних текстів

Як ми знаємо, Канада — країна двомовна, і межа між англо- та франкомовними жителями проходить буквально по серцю Монреалю. Причому обидві мови, англійська та французька, кожен зі своїми традиціями — існують в канадській літературі на рівних правах. Таким

чином, Канада на даний момент є яскравим прикладом мультикультуралізму: це явище завжди було пов'язано з міграцією; до вирішення тієї ж самої проблеми, але набагато пізніше за часу підходить сучасна консервативна Європа, яка настільки гостро досі ще не стикалася з явищем міжкультурних трансфузій. Тепер Канада в цьому відношенні — мабуть, одна з найдемократичніших країн, в ній існують спеціальні програми, не тільки підтримують взаємодію і мирне сусідство культур, а й перешкоджають їхньому взаємному агресивному поглинанню. І. Жукова в статті «Сучасні художні традиції в мультикультурному суспільстві Канади» відзначала, що сучасну культуру Канади можна охарактеризувати як Схід на Заході. Тому в Канаді в контексті багатокультурності етнопоезія стала виділятися тематикою про життя і історії свого етносу. Так, поет старшого покоління Дж. Уїппл вивчає образотворче мистецтво Сходу, робить переклади з французької поезії європейських і африканських авторів і малює. Б. Баттлет, що жив в Монреалі в 1975-1990 рр., пише і французькою, і англійською, але при цьому публікується в Англії і Японії, спеціально попередньо дослідивши смаки читачів, сучасну культуру європейської та східно-азіатської країн [22, с. 77].

Варто зазначити, що перш ніж Канада прийшла до теперішнього стану речей, в історії взаємодії англійської та французької канадських традицій були часи протистояння, що протікали дуже непросто. Відлунням цього протистояння залишилося упереджене ставлення до англійської мови в маленьких містечках штату Квебек: подекуди вас навіть не обслуговують в кафе, якщо ви звернетесь до офіціанта не французькою.

Апогей напруги між англійським і французьким населенням припав на момент приїзду в Квебек Шарля де Голля в 1967 році, коли лідер Франції звернувся до жителів провінції французькою мовою. В середині

1950-х років в Канаді було створено письменницьке рух, спрямований проти гегемонії англомовної літератури і засноване франкомовними поетами. Справа в тому, що в 30-е і 40-е роки в канадській поезії існувала орієнтація на стиль Езри Паунда і Вільяма Карлоса Вільямса, а також на американські зразки (Луї Дюдек, Ірвінг Лейтон, Реймонд Соустер) [22, с. 105]. Проти цієї течії повстали зі своєю тихою революцією Жиль Ено, Ролан Жигер, Жан-Гі Пілон, Фернан Улетт і П'єр Тротилу. Навколо журналу «Парті прі» ця група намагалася створити літературу на Монреальському діалекті. Але все це в минулому, і, хоча в канадській літературі і присутній поділ на франкофонів і англофонів, зараз воно відчувається не настільки жорстко і багато авторів дійсно намагаються писати двома мовами [22, с. 105].

І тим не менше франкомовні поети помічають, що Е. Нелліган, який був першим канадським поетом, писав французькою.

У 90-х роках канадська література вступила в період розквіту: поперше, в 1985-1986 рр. в Труа-Рів'єр був створений поетичний фестиваль: літературний діяч і організатор Г. Бельмар придумав ідею фестивалю, місто виділило кошти, а шансон'є Ф. Леклерк запропонував присвоїти Труа-Рів'єр звання «столиці поезії». Це — закономірне продовження справи поетів 50-60-х років (Г. Мирон, А. Гранбуа і ін.), коли було створено видавництво Гексагон і в країні виник інтерес до національної поезії. По-друге, в 1994 році Дж. Рабинович в пам'ять про покійну дружину Д. Гіллер заснував Гіллеровську премію, вручення якої супроводжувалося урочистостями в фешенебельних залах, на які можна було прийти тільки з особливих запрошеннями і дотримуючись дрес-коду. Це стало головним літературним подією року; нагороджених прирівнювали до Букерівської лауреатам, премія ж становила 25 тисяч доларів США [26]. У 1996 році в Канаді була заснована Гріффінская премія (50 тисяч доларів) за поезію — їй відзначають двох поетів:

одного закордонного, одного канадського. А. Ебер в 1960 році писала, що її країна — у віці перших днів творіння та життя там відкрите і назване. Однак перші голоси поезії вже височіли серед людей. Відчуття, що саме тут і зараз створюється канадська неокласична література, не покидає ні одного місцевого літератора, і він повсюдно це транслює: кожен пише відчуває відповідальність перед нащадками, і в Канаді це відчувається особливо гостро. Своєрідний поетичний ландшафт канадської поезії зазначив у своїй статті «Канада: Малий поетичний атлас» А. Нестеров. Він говорив саме про англомовних канадських авторів, підкреслюючи, що вони довго і незаслужено залишалися в тіні, приховані славою американських і англійських поетів ХХ століття, а також і місцевих франкомовних авторів, які розгорнули свою ініціативу на всю широчінь [26]. Про це ж писав і М. Левін у статті «Коли з'явилася канадська література», цитуючи М. Ествуд. Однак з часом, особливо після смерті легендарного Л. Коена, який одногосно і одностайно був визнаний класиком канадської літератури, здається, немає сенсу акцентувати недооціненість поезії північного материка, написаної англійською мовою. Знову ж таки, важливо відзначити, що у Коена є тексти, написані французькою — поет був уродженцем Квебека, — але все-таки частіше він писав англійською, що не завадило йому бути визнаним по обидва боки умовної мовної кордону [26].

Коен є якраз той прикладом національного поета, голосу якого вдалося відгукнутися на основні історичні події століття і залишитися при цьому нонконформистом.

Наприклад, пісня Famous Blue Raincoat (альбом Songs of Love and Hate), де є слова:

*And you treated my woman to a flake of your life
And when she came back she was nobody's wife* [32],

була написана в 1971 році, коли Швейцарія, остання в світі, прийняла закон про право голосування для жінок. А в 2014 році, переломному для багатьох країн і для Росії в тому числі, Коен в пісні A Street (альбом Popular Problems) пише:

*You put on a uniform
To fight the Civil War
You looked so good I didn't care
What side you're fighting for [30]*

Крім аудіоальбомів, Коен опублікував кілька збірок прози, а також його перу належать два романи. Коен був введений в американський Зал слави рок-н-ролу, а в Канаді його заслуги відзначили найвищою державною нагородою — він став компаньйоном Ордену Канади. Але, незважаючи на це, не проза і не пісні, написані на злобу дня, а загальнолюдський контекст пісень Коена і світове визнання ставлять його, мабуть, в один ряд з Емілем Налліганом — приймні, сьогодні:

*Now, I've heard there was a secret chord
That David played, and it pleased the Lord
But you don't really care for music, do you?
It goes like this, the fourth, the fifth
The minor fall, the major lift
The baffled king composing Hallelujah [30]*

Джо Розенблат з Торонто маловідомий в Україні поет. Однак це швидше пов'язано з тим, що основні публікації його віршів були зроблені виключно в журнальному залі і доступні тільки читачам журналів. Як пише А. Нестеров, посилаючись на думку канадських критиків, в його віршах — кураж вулиці, мудрість води, тяжкість небес. Розенблат — ціла поетична школа, яка складається з однієї людини. Він змушує вас відчувати те, що невловимо: гудіння джмеля, швидкий рух пуголовків у ставку, серце ближнього [26]. Як виглядає світ очима

кішки? Тобто як він виглядає з висоти котячого зростання? А фасеточними зором бабки? Розенблат пропонує читачеві найнесподіваніші ракурси сприйняття: А що, якщо ця земля — велика кішка? Коли канадські критики його називають поетом, який пише про природу, Розенблатт усміхається і каже, що італійці вважають за краще включати його вірші в антології сюрреалізму [26].

Розенблат не тільки поет і прозаїк, він ще й успішний художник у себе на батьківщині; темою його картин найчастіше є тварини:

*Then the earth will move, purring,
Gardens are sometimes cats, and they sleep for themselves
until the evening. When does he come
from your pampered dream
the purr creeps out
stretching on a down jacket,
gets up for all four,
like a ghost hungry
and the dancers are inhaled by a swarm of dragonflies.
My soul, tree moth,
throbbing in the night, covered only
with yourself mourning you
fluttering in the middle of agate pupils.
The earth is moving, purring, paw
spills out and my head
leans towards her, closes her eyelids
on each wing [26]*

2.2.1. Етнокультурні словесні образи канадської поезії (архетипи, етнореалії)

Міжкультурна художня взаємодія ХХІ століття розвивається під впливом ідей мультикультуралізму і глобалізму, багато в чому зумовлених розвитком літературної парадигми у напрямку від імперативів антропоцентризму до усвідомлення гармонії всесвіту. Передумови до цього склалися в канадській поезії ще на початку ХХ століття і пов'язані не лише зі змінами у культурно-історичному розвитку суспільства, але й творчими процесами — способами відображення картин світу. Одним із факторів, які забезпечують образність і успішність художньої взаємодії, є відродження міфопоетичного способу мислення.

Міфотворчість кожного письменника позначена його індивідуальністю, різноманітними психологічними факторами, зумовленими зовнішніми соціальними й особистісними чинниками. Вочевидь індивідуальність митця завжди залишається для нас лише напіврозгаданою таємницею. Однак, на думку Т. Мейзерської, художній твір є суб'єктивним поясненням світобудови, що передається крізь призму авторського світобачення. Адже художня творчість є не що інше як прояв інтенції духу самого художника, його світогляду, інтелекту, почуттів. У творах художник ніби помножує себе, свою духовність, що імпліцитно проявляється в цілісності його розчиненої в конкретних формах ідеї. Таким чином, його світорозуміння трансформується в суб'єктивну ідею автора-творця, а звідси — в буття тексту[24, с. 61].

У процесі написання твору автор підсвідомо використовує архетипні образи, прадавні вірування та послуговується загальнокультурними міфологічними конструкціями, що свідчить про продуктивність міфологічного мислення. Словесними способами прояву

архетипів позасвідомого є міфи, легенди, казки, поезія, а саме, архетипні словесні образи [5, с. 18]. У цих культурних формах відбувається поступове шліфування заплутаних та жахливих образів, вони трансформуються у теми, сюжети, символи, все більш довершеніші за формою та всеоб'ємніші за змістом. І хоча кожен митець у своєму тексті формує свою реальність, відображає своє власне світобачення, проте при цьому він користується уже створеними моделями дійсності, які закладені в нашу підсвідомість. Е. Аветян стверджує, що сама стихія мислення, в тому числі й художнього, не піддається чіткому описанню. Багаточисленні акти творчості здійснюються в підсвідомості, і творець при цьому діє як сама природа, до того ж природа розумна [3, с.231]. Отже, процес міфотворення відбувається незалежно від волі автора, але не є цілком несвідомим, адже він істота розумна.

Систематизуючи у своїх роботах погляди К. Юнга та інших науковців на природу архетипу, Л. Белехова виявляє низку архетипів, одні з яких слід розглядати як психологічні архетипи, тобто як прояв колективного позасвідомого, а інші — як культурні архетипи, код загальнолюдської культури.

До психологічних архетипів відносяться архетипи: *Самотність, Тінь, Дух, Мати/Жінка, Світло, Темрява, Вогонь, Вода, Земля, Повітря, Море, Орієнтація, Регенерація або Трансформація*. Психологічний архетип як такий — це лише форма, можливість репрезентації змісту а його зміст — згорнуті знання, отримані у результаті емоційного досвіду, психофізіологічний компонент людини, її пренатальна свідомість [5, с. 17]. Це яскраво бачимо у поезіях Л. Коена:

*For you I will become an apostate Jew
and give it to the Spanish priest
ancestral prayer from the Talmud
and I'll tell where are hidden baby bones [8]*

*Silence and even deeper silence
when crickets hesitate
make yourself known [8]*

Образи хвиль, парусу, піску, потоку ріки присутні і у поетичній творчості Полін Джонсон:

*A dash of yellow sand,
Wind-scattered and sun-tanned;
Some waves that curl and cream along the margin of the strand;
And, creeping close to these
Long shores that lounge at ease,
Old Erie rocks and ripples to a fresh sou'-western breeze [32]
A sky of blue and grey;
Some stormy clouds that play
At scurrying up with ragged edge, then laughing blow away,
Just leaving in their trail
Some snatches of a gale;
To whistling summer winds we lift a single daring sail [32]
A stream of tender gladness,
Of filmy sun, and opal tinted skies;
Of warm midsummer air that lightly lies
In mystic rings,
Where softly swings
The music of a thousand wings
That almost tones to sadness [32]*

Компонент *blue* зі значенням *небо / вода* увійшов до складу таких фразем, як *like a bolt from the blue, a shot in the blue, to vanish / disappear in the blue*. Фразеологічні одиниці з компонентом *blue* продовжують асоціативний ряд, що ґрунтується на сприйнятті синього як небесного кольору, що символізує, світлий початок (*a bit of blue sky; blue bore*),

позитив (*blue of the plum*), щось недосяжне, те, до чого варто прагнути (*blue rose*). В англійській фразеології національну специфіку такого сприйняття підтверджують знайдені нами приклади негативної конотації колороніму *синій / блакитний*: *(to) be blue / feel blue / have the blues / sing the blues; blue funk / fear*. У деяких словниках англійської мови знаходимо таке уточнення семантики лексеми *blue*: *похмурий, нещасний, меланхолійний, у пригніченому стані* [7, с. 105]. Таким чином, символічний аспект функціонування номінації *синього / блакитного* отримує специфічну національно-культурну конотацію, яка спричинена як психологією сприйняття цього кольору носіями англійської мови, так і їхніми історико-культурними особливостями.

Концептуальний аналіз словесних поетичних образів з урахуванням лінгвокогнітивних механізмів розгортання передконцептуальної структури, тобто архетипних образ-схем, що лежать у їхній основі, дозволяє класифікувати ці образи на словесні архетипні образи-сюжети та образи-символи. Словесні поетичні архетипні образи-сюжети виконують пізнавально-творчу функцію, тобто характеризуються найбільшим ступенем впізнавання, оскільки в них втілено сюжет, знайомим для більшості культурно-освічених читачів. Формування й інтерпретація словесних архетипних образів-символів вмотивовано знанням універсальних та національних символів.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у виявленні архетипів в англійськомовних прозових текстах, у визначенні когнітивного стилю письменників на основі аналізу преференцій у вживанні того чи іншого архетипу в побудові художніх образів.

У художній картині світу можуть відобразитися й особливості етнічної картини світу як ментального відображення культурного досвіду етносу крізь етнокультурні символи, етноспецифічні концепти, вербалізовані у мовній картині світу.

Вважаємо, що етноконцепт і культурний концепт взаємодоповнюють один одного, але культурний концепт має складнішу структуру й не обмежується окремими етномаркованими одиницями, оскільки являє собою універсальний, глобальний лінгвокогнітивний конструкт, укорінений у свідомості представників певної лінгвокультурної спільноти або багатьох спільнот. Етнокультурні концепти, закріплені в культурі й втілені в мові ментальні сутності, вони в концентрованій формі виражають цінності певної лінгвокультури. Етноконцепти є, в певному сенсі, культурогеними для певної лінгвокультурної спільноти.

Отже, етноконцепти відбивають етнічне світобачення, маркують етнічну мовну картину світу, є цеглинками того дому буття, котрий кожним етносом вибудовується в неозорих просторах світу-космосу. Етноконцепт як одиниця колективного знання / свідомості, що відсилає до вищих духовних цінностей, має мовне вираження і позначена етнокультурною специфікою. У лінгвістиці розмежовано універсальні концепти (концепти-універсалії) та етнокультурні концепти (концепти-унікалії — ідіоетнічні). Така класифікація концептів базується на опозиції універсальність-специфічність та є звісно, умовною, оскільки ідіоетнічність частково присутня і в концептах-універсаліях, тобто універсальні концепти відмічені етнокультурною специфікою у межах певної лінгвокультури. Так, наприклад, концепт *дім* осмислюється в деяких лінгвокультурах по-різному: канадські індіанці сприймають його як відкритий простір, без меж і будь-яких огорож.

Універсальні концепти (*батьки, дім, друг, любов, життя, смерть*) відбивають універсальний для всього людства спосіб осмислення оточуючого світу. Етноконцепти представляють собою концепти, що відмічені етнокультурною специфікою, вони віддзеркалюють зміст знань, досвіду, результатів діяльності й пізнання навколишнього світу й

передаються від попереднього покоління наступним у вербальній або невербальній спосіб. Яскраво помітно це у поезії Емілі Полфн Джонсон «Marshlands»:

*A thin wet sky, that yellows at the rim,
And meets with sun-lost lip the marsh's brim.
The pools low lying, dank with moss and mould,
Glint through their mildews like large cups of gold.
Among the wild rice in the still lagoon,
In monotone the lizard shrills his tune.
The wild goose, homing, seeks a sheltering,
Where rushes grow, and oozing lichens cling.
Late cranes with heavy wing, and lazy flight,
Sail up the silence with the nearing night [32]
And like a spirit, swathed in some soft veil,
Steals twilight and its shadows o'er the swale.
Hushed lie the sedges, and the vapours creep,
Thick, grey and humid, while the marshes sleep [32]*

Особливістю етнокультурних концептів, на кшталт *інтелігент*, *аристократ*, *дурень*, *молодець* визначено національно марковану специфіку антропонімії, що пов'язана з укладом життя народу та його традиціями. Узагальнений образ представника певної соціальної групи, що концентрується в рамках конкретної культури у певний концепт, можна впізнати за специфічними ознаками вербальної та невербальної поведінки й чітко визначеною ціннісною орієнтацією.

Етноконцепти в концентрованому вигляді відбивають як специфіку певної етнічної культури, так й особливості національної психології, менталітету народу. Так, типово українськими є концепти *воля*, *доля*, *лихо*, а російськими — *авось*, *душа*, *судьба*, *тоска*. Для

канадської поезії характерні образи *гір, співу птахів, хвиль* тощо. Це яскраво видно у творах Маргарет Етвуд:

*There will come a time in your life
After years of hard work or travel
You will stand in the middle of your house, room, acre, island edge
In the smallest steps you will know the whole way to them
My goodness, I own it, you say
And just at that moment
The mountain will spread like a crack
The bird will become speechless
Tree branches with hugs
They will push you out
The air wave will take you away
And you can't catch your breath anymore [33]*

Леонард Коен у своїх поезіях звертається до етнокультурних образів світу, серця, благословення і повернення. Поem 50 from «Book of Mercy»:

I lost my way, I forgot to call on your name. The raw heart beat against the world, and the tears were for my lost victory. But you are here. You have always been here. The world is all forgetting, and the heart is a rage of directions, but your name unifies the heart, and the world is lifted into its place. Blessed is the one who waits in the traveller's heart for his turning [31].

У центрі уваги дослідження етнокультурної специфіки художніх текстів з позицій лінгвокогнітивного підходу знаходиться проблема репрезентації знання, способів і форм його отримання, організації й експлікації у художньому мовленні.

РОЗДІЛ 3. ЗАСОБИ І СПОСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ СПЕЦИФІКИ

3.1. Символіка кольору

Поезія насичена барвами й різноманітними їх відтінками. Серед усього цього багатства літературної палітри домінує кілька кольорів: червоний, чорний, золотий, частіше, ніж інші, також зустрічається білий.

Як відомо, у художньому творі колір функціонує вже не як безпосередня природна даність, об'єктивно-означальна реалія, а як одна із поетичних категорій, що набуває певного ідейно-естетичного значення [15 с. 142]. Тобто, символічним колір стає тоді, коли набуває такої ж, як і символ, здатності опосередковано вказувати на сутність якогось явища, коли червоне — це не лише захід сонця чи троянда, а й ризик, боротьба, нестримність, жага, енергія ...

А. Лосєв бачив сутність символу в тому, що він, на відміну від метафори, може викликати у читача довгий ряд асоціацій, тоді як метафора є самодостатньою для її розуміння.

Таким чином, колір, з'являючись поряд із конкретним образом, органічно вливається в нього, семантично доповнює його. Якщо ж цей образ символічний, то, зрозуміло, що і колір набуває символічної семантики, сам стає символом, натяком на щось. На що саме опосередковано вказуватиме колір-символ, залежить уже від авторського задуму. Тому один і той же колір може мати різне символічне значення у різних творах одного письменника. Колір, якщо у ньому збережено якості символу, народжує своє асоціативне поле із власною семантикою, яке визначене контекстом, ходом подій у тексті.

Колірна символіка є одним з найбільш універсальних з усіх видів символізму, і свідомо використовується у мистецтві, в геральдиці,

емблематиці, рекламі та літературі. Символіка колоронімів сходить до символіки світла. Всі кольори є компонентами білого кольору, тобто світла, а протилежністю йому можна вважати чорний колір, що асоціюється з темрявою. Про це говорив, зокрема, А. Білий, який намагався розробити теософію кольору, взявши за основу символіку світла і темряви [14, с. 1].

Існує класифікація кольорів, запропонована оптикою та експериментальною психологією. Її наводить у своїй статті «Символіка червоного кольору в канадській поезії: лінгвокогнітивне дослідження» М. Кочубей.

Перша група охоплює теплі наступаючі кольори, відповідні процесам асиміляції, активності та інтенсивності (червоний, оранжевий, жовтий і, як наслідок, білий), а друга охоплює холодні відступаючі кольори, відповідні процесам дисиміляції, пасивності і слабкості (блакитний, синій, фіолетовий і чорний), зелений бути проміжним, перехідним охоплюючи дві групи. Символізм певного кольору, як правило, походить від одного з таких джерел:

- 1) притаманна характеристика кожного кольору, сприйманого інтуїтивно як об'єктивний факт;
- 2) відношення між кольором і планетарним символом, традиційно пов'язаним із ним;
- 3) відношення, які елементарно сприймає примітивна логіка.

Сучасна психологія і психоаналіз, здається, приділяють більше уваги третій теорії, ніж навіть першій, друга теорія діє як міст між двома іншими [14].

У науковій картині світу все розмаїття зорових вражень становить чітко окреслену систему, яка виявляється в існуванні відчуттів ахроматичних (білий, чорний, різні відтінки сірого) і хроматичних кольорів. Білий колір розкладається на спектр, у якому виділяють сім

хроматичних барв (червоний, оранжевий, жовтий, зелений, голубий, синій, фіолетовий), здатних змінюватися за такими фізичними параметрами, як тон, яскравість та насиченість.

Ахроматичні кольори, виділяє Малишева-Кочубей у своїй статті «Білі та чорні символи у сучасній канадській поезії», а саме: чорний, білий та сірий — можуть описуватись за допомогою лише однієї змінної величини — яскравості, оскільки вони виникли шляхом умовного розділення колірного простору, що характеризується лише яскравістю, а всі хроматичні кольори описуються за допомогою усіх трьох величин [17, с. 216]. Іншими словами, початком ахроматичного спектру є самий яскравий відтінок (білий), а завершується ряд найтемнішим відтінком (чорним). Для дослідження нами було обрано антитезу «білий-чорний», яка існує майже у всіх символічних системах. Концепція чорного і білого як діаметрально протилежних символів негативного та позитивного є надзвичайно поширеним явищем. Чорно-біле зображення присутнє в символах Інь-Янь, дня і ночі, життя і смерті, світу й темряви. Чорний та білий кольори є одними з найперших та найважливіших колірних символів людства. Ці кольори використовувалися в магічних ритуалах первісних людей [8, с. 76]. Найбільш важливими з цих ритуалів були ритуали, присвячені народженню, ініціації, шлюбу і смерті, де був присутній білий колір. Білий колір використовувався і як захисний засіб — злі сили не могли завдати шкоди людині, тварині чи оселі, якщо вони були помічені білою фарбою, або мали амулети білого кольору. Другим найважливішим кольором в житті первісних людей був чорний колір. Якщо білий означав світло, то чорний – морок, якщо білий — життя, то чорний — смерть, білий — чистота і порядок, чорний — бруд і хаос. Тим самим, чорний — антипод білого. Оптично, контраст білого і чорного найбільш сильний.

У сучасній англійській мові за словом білий закріплене значення колір молока або свіжого снігу, утворений відбиттям видимих променів світла // найсвітліший колір, як сніг або сіль [9, с. 56]. Слово чорний тлумачиться як дуже темний колір, утворений шляхом відсутності або повним поглинанням світла // найтемніший колір, як вугілля або сажа [17, с. 370].

Поезія Канади сформувалася на основі усної творчості корінного населенні — ескімосів та індіанців, для яких білий та чорний кольори були основними символами. Підґрунтям також слугують французькі і англійські традиції, які інтерпретуються по новому в своєрідному канадському соціокультурному середовищі. Сучасний етап розвитку поезії — це період активної творчості М. Етвудт, К. Хейл, Ал Перді, М. Штранда, М. Ондатже, Л. Коена, І. Лейтона та ін. Оскільки Канаду населяють 34 крупні етнічні групи, то творчість поетів часто зазнає впливу різноманітних культур, які привносять свої символи в сучасну канадську поезію [17, с. 198]. У наведених нижче поетичних уривках сучасних канадських поетів простежується процес створення візуальних образів засобами символізації чорного та білого кольорів:

*Tell yourself
as it gets cold and gray falls from the air
that you will go on
walking, hearing
the same tune no matter where
you find yourself—
inside the dome of dark
or under the cracking white
of the moon's gaze in a valley of snow.
(Mark Strand. Lines For Winter) [39]*

У наведеному поетичному уривку темрява, яка вербалізується у виразах *gray falls from the air, inside the dome of dark*, протиставляється світлу — *under the cracking white of the moon's gaze in a valley of snow*. За допомогою епітету *cracking* та метафори *the moon's gaze* автор створює візуальний образ наступаючої зими:

*When neons flash the girl into light and shadow
the room vanishes and all those others
guests who checked out long ago
are smiling
and only the darkness of her may be touched
only the whiteness looked at
she stands above him as a stone goddess
weeping tears and honey
she is half his age and far older
and how can a man tell his wife this?
(Al Purdy. Married man's song) [27]*

Даний поетичний текст принизаний символами протиставлення темряви і світла: *light and shadow, the darkness of her may be touched only the whiteness looked at*. Згідно із словниками символів білий уособлює чистість, світ, невинність, в той час чорний — колір темряви, мороку, ночі. Антитеза «білий-чорний» символізує протистояння двох світів, двох першоджерел, двох духовних іпостасей [17 с. 290].

Біблейська тематика, визначена Малишевою-Кочубей, використовується автором для позначення протистояння, боротьби темного та світлого. Білий кінь завжди є символом життя, денного світла, духовного просвітлення та тріумфу. У наведеному вірші *the white horse* уособлює тріумф та вдалу боротьбу. У словосполученні *black hearts* епітет чорний символізує всю темну сторону людей — жадібність, невігластво, хитрість:

*The air smells of rhubarb, occasional
 Roses, or first birth of blossoms, a fresh,
 Undulant hurt, so body snaps and curls
 Like flower.
 I step through snow as thin as script
 Watch white stars spin dizzy as drunks, and yearn
 To sleep beneath a patchwork quilt of rum.
 I want the slow, sure collapse of language
 Washed out by alcohol. Lovely Shelley,
 I have no use for measured, cadenced verse
 If you won't read. Icarus-like,
 I'll fall Against this page of snow, tumble blackly
 Across vision to drown in the white sea
 That closes every poem -the white reverse
 That cancels the blackness of each image.
 (George Elliott Clarke. Blank sonnet) [17]*

В основі протиставлення колірних символів чорний та білий лежить сильний оптичний контраст і пов'язування їх з прототипами дня та ночі. Символічні значення колоронімів набувають у творчості різних поетів своєрідного авторського тлумачення. Подальшою перспективою дослідження може бути виявлення механізмів функціонування зазначених колірних символів в сучасній поезії Канади [17 с. 371].

У сучасній англійській мові за словом червоний закріплене значення який має забарвлення одного з основних кольорів спектра, що йде перед оранжевим, колір крові або рубінів та їх близьких відтінків // про обличчя людини: червоний від гніву чи спеки // образливо: про людину з червонуватим відтінком кольору шкіри [14]. На думку вчених, яку наводить у своїй статті «Символіка червоного кольору в канадській поезії: лінгвокогнітивне дослідження» М. Кочубей, символіка червоного

та його відтінків позначена амбівалентністю, мотивованою стійкими асоціаціями цього кольору з кров'ю (ранами, смертною мукою й очищенням), вогнем, а також із людською красою [2 с. 4]. Червоний у художній літературі — це колір вогню, золота і троянд; це колір обличчя коли воно виражає збентеження, гнів або пристрасть. Це також колір крові, звичайно, але рідше, ніж фіолетовий, який є традиційним літературним кольором крові. Червоний хрест Святого Георгія стара емблема Англії. Червоний і білий кольори — дві нації, представники яких першими переселилися до Канади. Англіїці і французи воювали між собою під кольорами ланкастерської червоної троянди і білої лілії. Білий і червоний стали офіційними кольорами Канади після їх затвердження королем Георгом V у 1921 році .

Мікрополе назв червоного кольору як елемент колірного простору мовної картини світу канадських поетів є одним з найуживаніших. У межах аналізованого мікрополя розглядаємо позначення кольору, що передають відтінки червоного різної яскравості та інтенсивності, а саме *red* (ядерна лексема), *pink*, *carmine*, *crimson*, *magenta*, *rose*, *scarlet*; *red*; *wine red*, *blood-red*, *coral red*, *orange red*. Пропонуємо розглянути приклади:

Nude #4.

Woman on a blasted landscape

backlit in red like Hieronymus Bosch.

Covering her head and upper body is a hellish contraption

like the top half of a crab.

With arms crossed as if pulling off a sweater

she works hard at dislodging the crab

(Anne Carson. Liberty) [29]

У наведеному поетичному тексті червоний підкреслюється як символ алхімії. Ієронім Босх нідерландський художник XV ст. часто

використовував езотеричні та алхімічні символи у своїх картинах. Підсвічений червоний *backlit in red* позначає сіру в алхімічних процесах. Шнайдер, ураховуючи істотну важливість червоного кольору при алхімічних процесах, приходять до висновку, що це пов'язано з вогнем та очищенням. (A Dictionary of Symbols J. E. Sirlot)

*This is not uncommon after loss of love—
blue and black and red blasting the crater open.
I am interested in anger.
I clamber along to find the source.
(Anne Carson. Hot) [28]*

Колоронім *red* виступає символом душевних ран після втрати кохання. У сполученні з *blue* та *black* червоний підкреслює всю силу розчарувань, злості, усю глибину душевного відкритого кратеру [14].

*and when I do our hearts sing together
and like me you cry, your tears
making fertile the whole earth
from dry, parched, stubborn soil blood-red roses bloom
(Afua Cooper. House of my heart) [34]*

Червоний є символом життя та життєвої енергії, саме тому автор використовує цей колір, щоб підкреслити родючість землі. Підсиливши червоний колір лексемою «кривавий», автор показує, наскільки великим є це бажання жити [14].

*The famously crimson glow fills my living room,
a backdrop of red-pepper flames. Wall to wall,
crimson ribs, crimson rugs, the potted plants
smoking, Chagall prints bleeding, lamps like explosions
in miniature action films. How careless I look
in all this flicker, the Devil and I
exchanging handshakes like hunks of raw steak.*

(Barry Dempster. The salvation of desire) [35]

У наведеному поетичному тексті змальовано появу Диявола не називаючи його: надзвичайний темно-червоний наповнює мою кімнату», оскільки червоний колір іноді пов'язують з дияволом, за традицією, яка сходить до Ісав, який був «червоний, весь, немов плащ волосяний [14]. Уривок насичений червоним кольором: темно-червоні краї тканин, темно-червоні килими, картини Шагала кровоточать, що приводить до напруження атмосфери й очікування. Проте автор безтурботливо дивиться на це мерехтіння і тисне руку Дияволу в надії спасти бажання.

Отже, в канадській поезії червоний колір може мати позитивну і негативну конотацію, виступати символом очищення, любові, пристрасті, агресії, страждань. Символічні значення кольору набувають у творчості різних поетів своєрідного авторського тлумачення.

3.2. Словесні поетичні образи як засоби втілення етнокультурної специфіки

В поетичних текстах завжди містяться словесні поетичні образи, що повторюються. За словами Л. Белехової, ці усталені, стереотипні образи слугують комунікативними віхами, контактними точками, які сприяють розумінню поетичного текста, що пояснюється їх укоріненістю в поетичній свідомості як поета, так і читача [6, с. 312].

Слідом за Л. Белеховою, стереотипними вважаються в роботі усталені словесні поетичні образи, в яких містяться багатократно повторювані елементи з віршованих текстів різних літературно-стильових періодів. Повторювані елементи є узвичаєними, взірцевими поетичними висловами, в яких закарбувалися найкращі зразки фонетичного, лексичного й синтаксичного оформлення поетичної думки [6, с. 312]. Стереотипні словесно-поетичні образи містять емоційно-

ціннісну характеристику певної етнокультурної спільноти та її осмислення реального і уявного світу.

Стереотип — це детермінована культурою, упорядкована й фіксована структура свідомості, що відбиває фрагмент картини світу як результат пізнання дійсності певним угрупованням і є схематизованою стандартною ознакою, матрицею предмета, події, явища [9, с. 1].

Стереотипні словесно-поетичні образи — це колективне свідоме, що формує поетичну традицію. Такі образи є контекстуально вільними, оскільки укорінені не у тексті, а в образному просторі афро-американської поезії. Підґрунтям таких образів є прототипові концептуальні схеми, які відображають типові уявлення й знання про предмети, явища й події реального й уявного світу. Стереотипи побудовані за усталеними поетичними формулами, що відображають синкретичне, аналогове й асоціативне поетичне мислення [6, с. 56].

Н. Воробей називає підґрунтям формування стереотипа психологічну звичку людини повертатись до неодноразово повторюваних ситуацій і реакцій на них, що фіксується у свідомості у вигляді автоматичних стандартних схем і моделей мислення, а також прагнення звести різноманітність світу до небагатьох категорій і тим самим полегшити собі сприйняття, розуміння й оцінку. Вербалізовані стереотипи втілюють суспільний досвід людей і відображають спільне й повторюване в їхній повсякденній діяльності. Механізм стереотипізації зумовлений потребами збереження, передачі й акумуляції соціокультурної інформації, відбору найбільш значимих фрагментів в умовах її постійного оновлення. Особливу увагу становлять етнічні стереотипи, що виконують функції стабілізації й ідентифікації угруповання як єдиного етносу, акумуляції й систематизації його соціокультурного й історичного досвіду, трансляції знань носіїв певної мови від покоління до покоління, захисту групових інтересів,

своєрідності національної культури в умовах міжетнічних контактів тощо [9, с. 2].

В поетичних текстах завжди містяться словесні поетичні образи, що повторюються. За словами Л. Белехової, ці усталені, стереотипні образи слугують комунікативними віхами, контактними точками, які сприяють розумінню поетичного тексту, що пояснюється їх укоріненістю в поетичній свідомості як поета, так і читача [9, с. 2].

В канадській поезії формування стереотипних словесно-поетичних образів здійснюється шляхом різних лінгвокогнітивних операцій та процедур: конкретизації, спеціалізації та деградації.

В основі ендостереотипних словесно-поетичних образів в текстах поезії Канад лежать концептуальні схеми, які відображають симбіоз етнокультурних та міфопоетичних значень, набуте уявлення протягом історії становлення американської нації та відлуння міфопоетичної свідомості про ієрархію людей у первісному суспільстві.

ВИСНОВКИ

Людська цивілізація ніколи не була чимось збагненним чи всеосяжним. Існували і продовжують існувати окремі суспільства, які істотно відрізняються одне від одного своїм соціально-економічним устроєм, політичним ладом, культурою, духовністю. Здебільшого, ці фактори не можна пояснити якимось одним принципом, оскільки більшість із них лежать у площині людської свідомості та міжлюдських стосунків.

XIX-XX ст. — час бурхливого розвитку всіх сфер художньої культури, при цьому їх співвідношення і роль зазнали істотних змін. На перший план висувається література, XIX сторіччя називають її золотим віком — як за сузір'ям імен у всіх жанрах, так і за різко зростаючим впливом на суспільство. Завдяки технічному прогресу в поліграфії, збільшенню тиражів і здешевленню друкарської продукції вона стала доступною досить широким верствам населення. З іншого боку, розвиток освіти і підвищення рівня письменності підвищили попит на книгу. Якщо раніше вона була доступна лише вузькому прошарку аристократії і дуже багатих підприємців, то на кінець сторіччя вона з'явилася в оселі кожної письменної людини.

Дослідження, присвячені теоретичній проблемі функціонування етносу та його культури, виділяють окремі структуроутворюючі чинники, що впливають на характер виникнення і розвитку культури, виділяють у ній загальноетнічні та локальні особливості, різнорівневі функції та способи функціонування. Зокрема, виділяються поняття, що відповідають стадіальним аспектам розвитку культури етносу, а також складники, що формують характер та специфічні риси культури народу на певних етапах етнічної історії. Це стосується також і наповнення

поняття етнічної культури, яку вважають безпосередньо пов'язаною з етносом та його свідомістю.

Сучасний етап розробки проблеми взаємозв'язку мови та культури, а саме вивчення особливостей мовної об'єктивації етнокультурної свідомості, свідчить про наявність декількох напрямів: етнолінгвістичного (М. Толстой), лінгвокраїнознавчого (Є. Верещагін, В. Костомаров), лінгвокогнітивного (Л. Белехова), лінгвокультурологічного (В. Воробйов, І. Голубовська, В. Маслова, Ю. Степанов, В. Телія) та лінгвосеміотичного (Н. Слухай, М. Єлісова, О. Петриченко, О. Самусенко) Актуальність дослідження етнокультурної специфіки здебільшого обумовлена посиленою увагою до феномена культури, способів актуалізації етнокультурної інформації та лінгвокогнітивних механізмів її втілення в поетичних текстах. В поетичних текстах завжди містяться словесні поетичні образи, що повторюються. За словами Л. Белехової, з якою погоджується у своїй статті Н. Воробей ці усталені, стереотипні образи слугують комунікативними віхами, контактними точками, які сприяють розумінню поетичного текста, що пояснюється їх укоріненістю в поетичній свідомості як поета, так і читача.

Канада асоціюється у нас з різними прекрасними речами, такими, як хокей, зручні пуховики або гладь озер, але рідко — з літературою або вже тим більше з поезією. Незважаючи навіть на великого Леонарда Коена. Тим часом літературна ситуація в Канаді воістину унікальна. Здається, ніде в світі дві рівновеликі і при цьому різко антагоністичні літературні традиції, англійська і французька, чи не співіснують на рівних.

Своєрідне канадське відродження 60-х років ХХ ст. хронологічно співпало з появою більшої кількості письменників-іммігрантів, а точніше в історію були вписані раніше замовчувані імена тих, що

характеризувалися класовою, статевою, расовою, етнічною відмінністю. За часом цей період співпав з початком впровадження офіційної політики мультикультуралізму у Канаді. Творчість саме цих письменників, до числа яких відносять М. Ондаатжі, О. Кларк, Н. Біссундат, Р. Містрі, Дж. Когаву, Д. Марлатт, Х. Ладу, М. Філіп та інших, розглядають з постколоніальної, а також мультикультурної точок зору.

У художній картині світу можуть відобразитися й особливості етнічної картини світу як ментального відображення культурного досвіду етносу крізь етнокультурні символи, етноспецифічні концепти, вербалізовані у мовній картині світу.

Етноконцепт і культурний концепт взаємодоповнюють один одного, але культурний концепт має складнішу структуру й не обмежується окремими етномаркованими одиницями, оскільки являє собою універсальний, глобальний лінгвокогнітивний конструкт, укорінений у свідомості представників певної лінгвокультурної спільноти або багатьох спільнот. етнокультурні концепти, закріплені в культурі й втілені в мові ментальні сутності, вони в концентрованій формі виражають цінності певної лінгвокультури. Етноконцепти є, в певному сенсі, культурогеними для певної лінгвокультурної спільноти

Етноконцепти відбивають етнічне світобачення, маркують етнічну мовну картину світу, є цеглинками того дому буття, котрий кожним етносом вибудовується в неозорих просторах світу-космосу. Етноконцепт як одиниця колективного знання / свідомості, що відсилає до вищих духовних цінностей, має мовне вираження і позначена етнокультурною специфікою.

У центрі уваги дослідження етнокультурної специфіки художніх текстів з позицій лінгвокогнітивного підходу знаходиться проблема

репрезентації знання, способів і форм його отримання, організації й експлікації у художньому мовленні.

Колірна символіка є одним з найбільш універсальних з усіх видів символізму, і свідомо використовується у мистецтві, в геральдиці, емблематиці, рекламі та літературі. Символіка колоронімів сходиться до символіки світла. Всі кольори є компонентами білого кольору, тобто світла, а протилежністю йому можна вважати чорний колір, що асоціюється з темрявою. Про це говорив, зокрема, А. Білий, який намагався розробити теософію кольору, взявши за основу символіку світла і темряви.

Поезія Канади сформувалася на основі усної творчості корінного населення — ескімосів та індіанців, для яких білий та чорний кольори були основними символами. Підґрунтям також слугують французькі і англійські традиції, які інтерпретуються по новому в своєрідному канадському соціокультурному середовищі. Сучасний етап розвитку поезії — це період активної творчості М. Етвудт, К. Хейл, Ал Перді, М. Штранда, М. Ондатже, Л. Коена, І. Лейтона та ін. Оскільки Канаду населяють 34 крупні етнічні групи, то творчість поетів часто зазнає впливу різноманітних культур, які привносять свої символи в сучасну канадську поезію. У наведених нижче поетичних уривках сучасних канадських поетів простежується процес створення візуальних образів засобами символізації кольорів. Символічні значення кольору набувають у творчості різних поетів своєрідного авторського тлумачення.

В поетичних текстах завжди містяться словесні поетичні образи, що повторюються. За словами Л. Белехової, ці усталені, стереотипні образи слугують комунікативними віхами, контактними точками, які сприяють розумінню поетичного тексту, що пояснюється їх укоріненістю в поетичній свідомості як поета, так і читача.

В канадській поезії формування стереотипних словесно-поетичних образів здійснюється шляхом різних лінгвокогнітивних операцій та процедур: конкретизації, спеціалізації та деградації.

В основі ендостереотипних словесно-поетичних образів в текстах поезії Канади лежать концептуальні схеми, які відображають симбіоз етнокультурних та міфопоетичних значень, набуте уявлення протягом історії становлення американської нації та відлуння міфопоетичної свідомості про ієрархію людей у первісному суспільстві.

Канада не є винятково постколоніальною, адже формулювання має на увазі, що історія Канади — це лише простий наратив про її еволюцію після колоніального статусу, що залишає навколо безліч питань про висновки, зроблені вище. Більше того, сама ідея Канади, що впливає з питання про постколоніальність країни, є надто однозначною, монолітною, моноцентричною, монокультурною. Адже канадська культура значною мірою насичена різноманітністю, яка є надто очевидною, щоб уникати дискусій про неї або підпорядковувати під певні стереотипні погляди.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алефиренко Н. Язык — сознание — культура: проблемы взаимодействия / Н. Алефиренко // Язык и культура : докл. 3-й Междунар. науч. конф. (Киев, 3–5 мая 1994 г.). — К., 1994. — С. 3–10.
2. Базима Б. Колір та психіка / Б/ Базима. — Харьков.: ХГАК, 2001. — 172 с.
3. Белый А. Символизм и философия культуры / А/ Белый. — М.: Директ-Медиа, 2012. — 468 с.
4. Белехова Л. Глосарій з когнітивної поетики : науково-методичний посібник / Л. Белехова. — Херсон : Айлант, 2004. — 124 с.
5. Белехова Л. Образний простір американської поезії: лінгвокогнітивний аспект : дис. ... доктора. філол. наук: 10.02.04 / Белехова Лариса Іванівна. — Київ, 2002. — 391 с.
6. Белехова Л. Словесний образ в американській поезії: лінгвокогнітивний аспект : [монографія] / Л. Белехова. — М. : ООО «Звездопад», 2004. — 376 с.
7. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание. — М.: Русские словари, 1996. — 416 с.
8. Вірші та правила життя Л. Коена [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://greylib.align.ru/1214/stixi-i-pravila-zhizni-leonarda-koena.html>.
9. Воробей Н. Актуалізація етнокультурних уявлень про темношкіру людину в ендостереотипних словесно-поетичних образах (на матеріалі афро-американської поезії) / Н. Воробей. // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна № 897. — 2010. — №62. — С. 65.

10. Голубовська І. Етноспецифічні константи мовної свідомості : дис. докт. філ. наук : 10.02.15 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 2004.
11. Гумбольдт В. Язык и философия культуры — М.: Прогресс, 1985. — 451 с.
12. Джонсон Е. Английская поэзия [Електронний ресурс] / Е. Джонсон — Режим доступу до ресурсу: <http://www.englishpoetry.ru/Poem.php?PoemId=11177>.
13. Коэн Л. Стихи и Правила жизни [Електронний ресурс] / Л. Коэн — Режим доступу до ресурсу: <http://greylib.align.ru/1214/stixi-i-pravila-zhizni-leonarda-koena.html>.
14. Кочубей М. Символіка червоного кольору в канадській поезії: лінгвокогнітивне дослідження / М. Кочубей. // Науковий вісник ХДУ.
15. Кульчинська М. Поетика кольору в романах Василя Барки // Актуальні проблеми сучасної філології. Літературознавство. Збірник наукових праць. Випуск VII. — РДГУ. — 1997. — С.141—152.
16. Лосев А. Проблема символа и реалистическое искусство. — М.: Искусство. — 1986. — 367 с.
17. Малишева-Кочубей М. білі та чорні символи у сучасній канадській поезії / М. Малишева-Кочубей. // «Young Scientist» Філологічні науки. — К., 2016. — №6.
18. Маслова В. Введение в лингвокультурологию : учеб. пособие / В. Маслова. — М. : Наследие, 1997. — 207 с.
19. Місінкевич О. Концепт культури як одиниця ментальної інформації у мовній картині світу / О. Місінкевич. // Мовознавство. — К., 2014.
20. Нікішенко Ю. Поняття «етнічна культура» і «традиційна культура» в етнокультурології / Ю. Нікішенко. // Наукові записки. — К., 2004.

21. Пономарьов А. Українська етнографія. Курс лекцій. — К.: Либідь, 1994. — С. 117.
22. Потебня А. Полное собрание трудов: Мысль и язык / А. Потебня — М.: Лабиринт, 1999. — 300 с.
23. Селіванова О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / О. Селіванова. — Полтава : Довкілля — К, 2006. — 716 с.
24. Серов Н. Эстетика цвета. Методологические аспекты хроматизма / Николай Серов. — СПб.: БИОНТ, 1997. — 64 с.
25. Хокинс Д. Толковый словарь английского языка Oxford / Д. Хокинс. — М. : АСТ, 2008. — 556 с.
26. Як влаштована поезія Канади [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <https://godliterature.ru/articles/2017/05/17/kanadskaya-pojeziya>.
27. Al Purdy Married man's song [Електронний ресурс] / Al Purdy — Режим доступу до ресурсу: <https://canpoetry.library.utoronto.ca/purdy/poem3.htm>
28. Carson A. Нот [Електронний ресурс] / А. Carson — Режим доступу до ресурсу: <https://www.ndbooks.com/author/anne-carson/>
29. Carson A. Liberty [Електронний ресурс] / А. Carson — Режим доступу до ресурсу: <http://alexandrasilber.blogspot.com/2018/07/liberty-from-glass-essay-by-anne-carson.html>
30. Cohen L. A Street [Електронний ресурс] / L. Cohen — Режим доступу до ресурсу: <https://genius.com/Leonard-cohen-a-street-lyrics>
31. Cohen L. Book of Mercy #46-50 [Електронний ресурс] / L. Cohen — Режим доступу до ресурсу: <https://www.leonardcohenforum.com/viewtopic.php?t=20040>

32. Cohen L. Famous Blue Raincoat [Электронный ресурс] / L. Cohen — Режим доступа до ресурсу: <https://ig.ft.com/life-of-a-song/famous-blue-raincoat.html>
33. Cohen L. What is the secret chord [Электронный ресурс] / L. Cohen — Режим доступа до ресурсу: <https://www.classicfm.com/discover-music/secret-chord-leonard-cohens-hallelujah-music/>
34. Cooper A. House of my heart [Электронный ресурс] / A. Cooper — Режим доступа до ресурсу: <https://canpoetry.library.utoronto.ca/cooper/poem4.htm>
35. Dempster B. The salvation of desire [Электронный ресурс] / B. Dempster — Режим доступа до ресурсу: <http://stthomaspoetryseries.com/barry-dempster-the-salvation-of-desire/>
36. Ferber M. Dictionary of literary symbols / M. Ferber. — New York. : Cambridge University Press, 1999. — 263 p.
37. Johnson E. Erie Waters [Электронный ресурс] / E. Johnson — Режим доступа до ресурсу: <http://www.eng-poetry.ru/PoemE.php?PoemId=11177>.
38. Sirlot J. Dictionary of Symbols / J. Sirlot. — L. : Routledge & Kegan Paul Ltd, 1971. — 451 p.
39. Strand M. Lines for Winter [Электронный ресурс] / M. Strand — Режим доступа до ресурсу: <https://www.poetryfoundation.org/poems/50977/lines-for-winter>
40. The New Oxford Book of Canadian Verse. — London, New York: Oxford University Press, 1982. — 476 p.